

Rapportage

fase 2 Actieplan Veilig werken met Natuursteen

Naar een effectieve aanpak van arbeidsomstandigheden
in het natuursteenbedrijf

1 juli 2005 – 1 juli 2007

Utrecht, 30 augustus 2007

Algemene Nederlandse Bond van Natuursteenbedrijven
Postbus 40230, 3504 AA Utrecht
Telefoon 030 2411022

Centrum Natuursteen
Postbus 40295, 3504 AB Utrecht
Telefoon 030 214 2480

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Doelstelling.....	6
3. Werkplan en resultaten fase 2.....	8
A. Ontwikkelen communicatiecampagne	
B. Ontwikkelen hulpmiddelen	
C. Start campagne, integrate en focus	
D. Uitvoeren campagne, bedrijfsbezoeken & pilots	
E. Samenwerken in de keten	
4. Resultaten fase 2 versus doelstellingen.....	15
5. Perspectief natuursteenbranche.....	16

1. Inleiding

Natuursteenbranche

De natuursteenbranche bestaat uit ruim 750 bedrijven met circa 3200 medewerkers die actief zijn in de bouwsector en de verwerking van, handel in en restauratie van natuursteen. Producten zijn bijvoorbeeld gedenkstenen, vloeren, keukenbladen en gevelplaten.

Het Centrum Natuursteen voert de activiteiten uit mede namens het Hoofdbedrijfschap Ambachten: commissie Natuursteenbedrijf en de CAO-partijen. Dragende organisaties in de sector zijn - naast de Algemene Nederlandse Bond van Natuursteenbedrijven: FNV Bouw en Hout- en Bouwbond CNV. De activiteiten worden uitgevoerd vanuit één locatie te Utrecht. Alle ruim 750 natuursteenbedrijven staan ingeschreven bij het Centrum Natuursteen.

De Algemene Nederlandse Bond van Natuursteenbedrijven (ABN) treedt samen met het Centrum Natuursteen bij dit project op als vertegenwoordiger van de natuursteenbranche. Deze organisaties zijn actief met de volgende collectieve activiteiten:

- Versterken bedrijfsvoering en kwaliteitszorg van natuursteenbedrijven
- Techniek, voorlichting en productpromotie van natuursteen
- Opleiding en scholing
- Arbo- en milieuzorg
- Uitvoeren van CAO-regelingen

De natuursteenbranche beschikt over een eigen CAO die wordt afgesloten door ABN, FNV Bouw en Hout- en Bouwbond CNV. Deze sociale partners in de natuursteenbranche hebben besloten bijzondere aandacht te geven aan het verbeteren van de arbeidsomstandigheden in de natuursteenbranche en hebben bijvoorbeeld opdracht gegeven om een branche-eigen RI&E en een A-blad Fysieke belasting en (kwarts)stof te ontwikkelen.

Probleemanalyse

In het kader van de VAST-regeling werken de Algemene Nederlandse Bond van Natuursteenbedrijven (ABN) en haar leden en het Centrum Natuursteen namens alle ingeschreven Nederlandse natuursteenbedrijven, aan concrete oplossingen op het gebied van gevaarlijke stoffen en arbeidsomstandigheden.

Belangrijke knelpunten zijn hierbij:

- Het ontbreken van voldoende informatie over de werkelijke stofbelasting in een bedrijf. Op dit moment zijn de gezondheidsrisico's van werknemers niet altijd voldoende bekend en/of oplossingen beschikbaar.
- Onvoldoende bewustwording van de risico's van werken met gevaarlijke stoffen en van de mogelijke oplossingen. Ondernemers en werknemers onderschatten en/of negeren de risico's stelselmatig.
- Onvoldoende verkrijgbaarheid van eenvoudige informatie over risico's en mogelijke oplossingen die toegesneden is op de sector.
- Onvoldoende integratie van de stoffenproblematiek in het dagelijkse werk zodat deze op logische wijze daarvan deel kunnen vormen. Er is geen structuur of werkwijze waarin dit permanent wordt bijgehouden.
- Onvoldoende kennis van de samenstelling en risico's van reststoffen, bijvoorbeeld slib.

De natuursteenbranche heeft via het Centrum Natuursteen een collectief contract gesloten met de Stichting Arbouw voor het verbeteren van arbeidsomstandigheden in het algemeen en voor de bedrijfsgezondheidszorg voor alle werkenden in de natuursteenbranche. Dit betreft zowel de werknemers als de ondernemers.

Uit inventarisaties naar arbeidsomstandigheden blijkt dat de werknemers in de natuursteenbranche significant meer klachten hebben over stof, lawaai, trillingen en veiligheid dan andere branches. Volgens de bedrijfstakatlas van de Stichting Arbouw vindt 67% van de natuursteenbewerkers het werk lichamelijk inspannend (in de bouw 56%) en geven zij vaker aan dat dit in verband staat met hun werk (47% tegen 32% gemiddeld in de bouw). Van de natuursteenbewerkers heeft 57% klachten over stof. Dat ligt hoger dan het gemiddelde in de bouw (47%). Het percentage natuursteenbewerkers dat is behandeld voor luchtwegklachten is hetzelfde als het gemiddelde in de bouw (5%).

De ABN, het Centrum Natuursteen en de bedrijven hebben reeds een aantal zaken opgepakt, zowel individueel, in groepsverband, als op brancheniveau en soms brancheoverstijgend. Voorbeelden zijn het Kwaliteitsplan, de Arbokrant, het A-blad kwartsstof en fysieke belasting en een branche-eigen RI&E.

Er bestaat in de branche duidelijke behoefte aan meer inzicht in de werkelijke risico's van gevaarlijke stoffen en de uitwerking en uitvoering van aanvullende maatregelen om hier adequaat mee om te gaan door werkgever en werknemer.

Fase 1-11-2004 tot 1-7-2005

In deze periode is fase 1 van het project 'Veilig werken met natuursteen' uitgevoerd.

De bovengenoemde problemen zijn nader onderzocht met als doel te komen tot een actieplan 'Veilig werken met natuursteen'. Direct vanaf de startdatum van het project (1-11-2004) zijn verschillende branche activiteiten w.o. 11 regionale bijeenkomsten voor de bedrijfstak in het project geïntegreerd.

Parallel aan dit project zijn al enkele andere activiteiten uitgevoerd die inmiddels zijn afgerond, zoals:

- a. een enquête onder alle CAO-werknemers over kwaliteit en arbeidsomstandigheden
- b. het opstellen van het A-blad Fysieke belasting en (kwarts)stof
- c. twee folders voor het A-blad (voor ondernemers en werknemers)
- d. het opstellen van een Arbokrant
- e. een RI&E voor de natuursteenbranche

Voorts zijn uitgevoerd:

- f. Regionale bijeenkomsten nov/dec 2004
- g. Onderzoek leerlingen Basisopleiding
- h. Onderzoek leerlingen Kaderopleiding
- i. Onderzoek deelnemers kwaliteitsproject
- j. Onderzoek toeleveranciers

En de activiteiten en resultaten zijn onderzocht van

- k. Convenant Bouw
- l. Convenant Afbouw
- m. Hulpmiddelen
- n. Natuursteen, bouwstoffenbesluit en legionella

De resultaten van Fase 1 zijn hieronder kort samengevat.

Samenvatting resultaten

Uit alle onderzoeken blijkt dat natuursteenverwerkende bedrijven, de werkgevers en de medewerkers vaak:

1. over te weinig kennis beschikken ten aanzien van aard van de gevaarlijke stoffen en de daarmee samenhangende risico's;
2. zich onvoldoende bewust zijn van de noodzaak om hier goed mee om te gaan en van de mogelijke oplossingen voor veilig(er) werken met gevaarlijke stoffen;
3. er te weinig informatie over deze onderwerpen beschikbaar is;
4. de onderwerpen niet/onvoldoende zijn geïntegreerd in het dagelijkse werk, en
5. niet de hulpmiddelen/tools in handen hebben om de gezondheidsrisico's te verminderen.

Een effectieve aanpak dient zich daarom te richten op

- bewustwording van risico's middels communicatie en informatie
- kennisvergroting middels ontwikkelen werkwijzen, hulpmiddelen en stoffen
- stimuleren van gedragsverandering inzake deze onderwerpen

Fase 2 1-7-2005 tot 1-7-2007 'Veilig werken met natuursteen'

Doelgroepen

De bedrijfstak bestaat uit 750 bedrijven met circa 3200 medewerkers. In het actieplan fase 2 worden

de volgende doelgroepen onderscheiden:

Ambachtelijke bedrijven

- I. 275 CAO-bedrijven met personeel, w.o. 110 erkende leerbedrijven
 - 90% minder dan 5 medewerkers
 - 10% > 5 medewerkers
- II. 400 eenmansbedrijven zonder personeel, met 1-4 medewerkers (bijvoorbeeld vennoot, familie)
 - in een beperkt aantal bedrijven werkt daadwerkelijk 1 persoon (ZZP-er).

Handelsbedrijven

- III. 75 bedrijven; de kernactiviteit is handel (verkoop van natuursteen-Producten), en deels het begeleiden van de uitvoering van projecten.

2. Doelstelling

De algemene doelstelling van het project 'Veilig werken met natuursteen' is:

Natuursteenbedrijven aanzetten tot een planmatige en integrale verbetering van de eigen arbo- en milieuprestaties. En realisatie van een structurele vermindering van risico's voor mens en milieu als gevolg van het werken met gevaarlijke stoffen.

Het project moet het begin zijn van een structurele verbetering van de werkomstandigheden in de sector en het creëren van een beheersbare situatie als het gaat om werken met gevaarlijke stoffen.

Uitgangspunten:

- bedrijven moeten zelf op een eenvoudige wijze kunnen bepalen welke arbeidsrisico's zij lopen bij hun werkzaamheden, hoe zij deze risico's kunnen verminderen en zorgen dat dit in het bedrijf geborgd wordt;
- op sectorniveau die activiteiten oppakken die niet direct door individuele bedrijven uitvoerbaar zijn;
- alle bedrijven in staat stellen de resultaten van het actieplan te gaan gebruiken.
- alle arbo-gerelateerde onderwerpen zo mogelijk geïntegreerd aanpakken.
- aansluiten bij de dagelijkse bedrijfsvoering en systematieken (bijvoorbeeld kwaliteit)
- zoveel mogelijk gebruik maken van bestaande (informatie)kanalen
- eenvoud en toegankelijkheid voor alle bedrijven incl. de individuele medewerkers.
- structurele resultaten

De strategie van het actieplan is:

- vergroten van de bewustwording van de risico's en mogelijke oplossingen door communicatie en informatie;
- verhogen van het kennisniveau door het ontwikkelen en ontsluiten werkwijzen, hulpmiddelen en stoffen;
- stimuleren van gedragsverandering door communicatie, ondersteuning, scholing en kennisoverdracht.

Uit te voeren activiteiten zijn:

- ontwikkelen van hulpmiddelen en werkwijzen
- ontwikkelen/uitvoeren van een campagne die gericht is op bewustwording en opleiding
- ontsluiten van informatie voor bedrijven i.s.m. met keten & branche
- integreren van het werken met gevaarlijke stoffen in dagelijkse praktijk en bestaande structuren en lopende projecten.

De ambities van het actieplan zijn:

I. CAO bedrijven:

- 100% verbetering op gebied van kennis, bewustzijn en gedrag. Bijvoorbeeld een stijging van 30% naar 60% van bedrijven met aantoonbare kennis van veilig werken en een verdubbeling van het aantal bedrijven dat aantoonbaar actief is met veilig werken. (gedragsverandering).
- Tenminste 50% van de CAO-bedrijven doet mee met de campagne.

II. Eenmansbedrijven/ZZZP (werken vaak meerdere personen):

- verhoging met 50% van het aantal bedrijven dat aantoonbaar actief is (met veilig werken).
- Aantoonbaar ernaar streven om het A-blad toe te passen. Tenminste 3 van de 4 kernproblemen in het bedrijf aanpakken, bijvoorbeeld geluid, stof en fysieke belasting.

Na afloop van de tweejarige campagne moeten de activiteiten en resultaten zijn geïntegreerd in de bedrijfsvoering van bedrijven en de sector (en structuren), zodat nieuwe kennis, bewustzijn en gedragsverandering goed is geborgd en de ingezette veranderingen kunnen worden nagevolgd

De resultaten van het actieplan zullen op diverse manieren worden gemeten: middels nul- en 1-metingen bij bedrijven, middels telefonische enquête en middels ondersteuning door intermediairs en het Centrum aan de bedrijven. In het volgende hoofdstuk, stap D, wordt hier verder op ingegaan.

Borgen van de resultaten.

Het is van groot belang dat de behaalde resultaten op verschillende manieren worden verankerd in de werkwijze in de bedrijven, zodat er sprake zal zijn van duurzame verbeteringen in de natuursteen-branche door de uitvoering van dit project. In algemene zin worden de op blz. 3 genoemde onderdelen van de probleemanalyse geborgd in de beschreven structureel andere werkwijze op blz. 6. Verder blijkt de borging uit o.a. de volgende onderdelen van dit plan:

- De kleinste bedrijven zonder personeel worden ondersteund met een Arbocheck, waardoor zij gaan werken met een Plan van Aanpak waarin alle verbeteringen zijn opgenomen. Dit is een werkwijze waar deze bedrijven zelf het nut van inzien. Deze lijn geldt ook voor de grotere bedrijven.

- Op blz. 7 zijn concrete percentages aangegeven van de beoogde resultaten. Indien de bedrijven zo gaan werken, wordt de maximale situatie bereikt, zonder dat sprake is van (gecontroleerde) certificering. Deze resultaten bij een andere, door de bedrijven zelf gewenste, werkwijze is een goede vorm om de veranderingen te borgen in de natuursteenbranche.

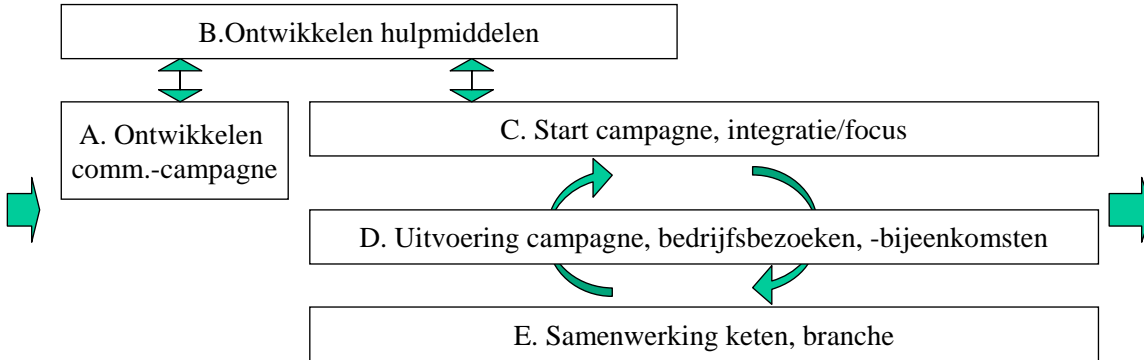
- Door de combinatie met andere projecten wordt arbo geïntegreerd. Arbo wordt daardoor dus een vast onderdeel van het bedrijfsbeleid. Bij bijvoorbeeld Erkende leerbedrijven wordt arbo een jaarlijks gecontroleerde voorwaarde voor de erkenning (van de kwaliteit van het leerbedrijf).

De kern van de beoogde verankering van de resultaten is dus het breed en structureel (aantoonbaar) toepassen van de oplossingen bij grote groepen bedrijven.

3. Werkplan

1.1 3.1 Werkzaamheden

Het werkplan bestaat uit de volgende 5 stappen (zie figuur):

Inleiding.

In dit onderdeel van de eindrapportage worden de resultaten beschreven en daarbij wordt aangesloten op de indeling van het werkplan.

In het kader van dit project (fase 1 en 2) zijn vele activiteiten ondernomen en meestal met veel succes. De beoogde doelstellingen zijn cijfermatig meer dan verdubbeld en soms zelfs verdrievoudigt, maar dat was toch niet de grootste winst voor de natuursteenbranche.

Die winst is veel fundamenteeler van aard gezien de complexe situatie om veranderingen juist op dit gebied te realiseren in een kleine branche met veelal zeer kleine bedrijven met weinig personeel.

Deze belangrijkste praktische resultaten zijn:

- a. inzicht in de wijze hoe veranderingen succesvol kunnen worden gerealiseerd
- b. methoden om draagvlak te krijgen bij zowel ondernemer als werknemers
- c. technieken om de noodzakelijke basiscommunicatie in het bedrijf te realiseren
- d. kennis van de knelpunten in de bedrijfsvoering die gewenste veranderingen frustreren
- e. inzicht in de mechanismen om zowel ondernemers als werknemers te betrekken en gemotiveerd te houden en echt samen te werken voor hun bedrijf

Op al deze gebieden is zeer veel ervaring opgedaan die bij dit project direct is toegepast bij het realiseren van de doelstellingen. In deze eindrapportage beperken wij ons tot het beschrijven van de uitgevoerde activiteiten.

Het bestuur van het Centrum Natuursteen zal na dit project bespreken hoe genoemde nu aanwezige kennis en ervaringen bij het Centrum de komende jaren verder kan worden ingezet voor de natuursteenbranche.

Stap A. Ontwikkelen communicatiecampagne

1. campagne ontwikkeld: logo, slogan en 3 thema's: krant en leaflet; deze onderdelen zijn op vele manieren toegepast bij dit project
2. campagne opgenomen op site www.centrumnatuursteen.nl
3. 10 speerpunten benoemd: stof is het centrale thema bij de activiteiten
4. prijsvraag ontwikkeld in najaar 2006, voor de regionale bijeenkomsten
5. pakket PBM ontwikkeld met 2 leveranciers
6. demo-set bedacht om stofvrij droog natuursteen te kunnen bewerken
7. onderzoeken uitgevoerd naar achtergronden van de gesignaleerde top 10 knelpunten, w.o. literatuuronderzoek, contacten met kenniscentra, metingen met bedrijven, gesprekken met deskundigen

Stap B. Ontwikkelen Hulpmiddelen (informatie, communicatie)

8. Arbo-scan ontwikkeld en toegepast (innovatief product)
9. Legionella-scan ontwikkeld en toegepast (innovatief product)
10. folder ontwikkeld: 'Zo Werken wij hier'
11. posters ontwikkeld voor stof en oplossingen en voor veilig gebruik van vluchtige stoffen. Posters zijn niet uitgegeven in projectperiode, er is een hogere prioriteit gegeven aan andere (beschreven) activiteiten
12. traject is succesvol geïnitieerd en uitgevoerd voor de ontwikkeling van afzuigen stof aan bron met totaal 25 bedrijven met steun van TNO (via innovatievouchers zijn kosten TNO gedekt, valt buiten kader van dit project)
13. totaal 4 demo-sets beschikbaar (voorjaar 2007) van stofzuiger, 2 haakse slijpers (schuren en zagen) met afzuigkapjes die wordt uitgeleend aan belangstellende bedrijven. Deze Innovatieve oplossingen zijn ook geschikt voor andere sectoren
14. toolbox is ontwikkeld bestaande uit: diverse scans, folder, en alle relevantie hulpmiddelen om optimaal arbobeleid in ieder type bedrijf te kunnen implementeren
15. Arbo-scan aangepast aan gebruik door kleine bedrijven (zonder personeel)
16. nieuwe lesstof ontwikkeld voor de basisopleiding
17. Arbo/Legionella-scan aangepast op Kwaliteitstraject
18. Arbo geïntegreerd in Competentie-scan voor medewerkers (uitvoeren van de Competentie-scans valt buiten het kader van dit project)
19. pakket PBM ontwikkeld met leveranciers: introductie regionale bijeenkomsten
20. zandsteenverbod vormt onderdeel van de Arbowet 2007. Met gespecialiseerde natuursteenrestauratiebedrijven zijn afspraken gemaakt om gebruik zandsteen te minimaliseren in de geest van dit besluit
21. basisanalyse gemaakt om met de ontwikkelde hulpmiddelen (fase 2) aan te kunnen sluiten op Arbowet 2007 (Arbocatalogus)

Stap C. Start campagne, integratie en focus (van campagne)

22. campagne op vele manieren geïntroduceerd:
 - start jaardag november 2005
 - aandachtspunt bij alle opleidingen
 - onderwerp jaarlijkse herhalingsdagen leermeesters 2005, 2006 (2 x 130 personen)
 - in diverse uitgaven van brancheblad Steen in Druk die wordt verspreid onder alle ondernemers en werknemers in de branche
23. Arbo- en Legionella-scans uitgetoetst bij 2 x 5 bedrijven.
24. bedrijven opgeroepen gebruik te maken van het bedrijfsbezoek Arbo-scan
25. sScans geïntegreerd bij bedrijven die Kwaliteitstraject volgen (40 x)
26. campagne-krant verstuurd naar alle 800 ondernemers en 2300 werknemer
27. activiteiten 'Veilig Werken Werkt' geïntegreerd in Kwaliteit en Scholing op vele manieren (zie later)
28. direct-mail doelgroep gericht
 - direct-mailbrief met flyer en antwoordkaart (4 verschillende brieven) ca. 3 weken voorafgaand aan de betreffende regionale bijeenkomsten rond september 2006 naar:
 - a. werknemers
 - b. leermeesters
 - c. ondernemers met personeel
 - d. OZP/ZZP
29. telefonische ronde (1,5 week voor regiobijeenkomst) naar:
 - * 100 erkende leerbedrijven
 - * 100 erkende leermeesters
 - * 50 kleine bedrijven zonder personeel
30. 6 regionale bijeenkomsten georganiseerd die zeer goed werden bezocht gezien vergelijkbare activiteiten in de natuursteenbranche. Gemiddeld waren 25 personen aanwezig waarvan ca. 30 % werknemers. In Utrecht was de grootste opkomst met 55 personen
31. deelname aan de Internationale Bouwbeurs 5 t/m 10 februari te Utrecht
Om de resultaten te toon aan een breed publiek waar onder de bezoekende natuursteenbedrijven.

32. Met de grootste restauratiebedrijven zijn afspraken gemaakt om structureel samen te werken bij het verbeteren van de arbeidsomstandigheden. Bij een van deze bedrijven zijn stofmetingen gedaan en met de bedrijven wordt samengewerkt aan het ontwikkelen van een afzuigkap bij het droog bewerken van natuursteen. Op 1-7-2007 was het 2^e prototype uitgetest. Nagegaan wordt hoe ook dit traject kan worden voltooid.
33. Op 10 mei is deelgenomen aan het arbocongres 'Ruimte voor Arbo van SZW'. In dit verband is meegewerkt aan het boek 'Niet kopiëren s.v.p. en is ook een lezing verzorgd. Een bijzondere waardering van de behaalde resultaten blijkt uit het benoemen van de natuursteenbranche tot '1 van de 12 goede praktijken'. In dit boek is gedetailleerd verslag gedaan van de succesfactoren van de aanpak in de natuursteenbranche in het kader van dit project.
34. Steen in Druk.
Dit blad wordt verspreid onder alle ondernemers en werknemers in de natuursteenbranche. Bijgevoegd zijn enkele uitgaven waaruit blijkt dat de branche regelmatig en breed is geïnformeerd over de campagne.
35. EU-ontwikkelingen kwarts.
Het Centrum heeft deelgenomen aan de Nederlandse werkgroep Silica, waarin een aantal belanghebbenden waaronder VNO-NCW EU-ontwikkelingen in dit verband bespreken. De resultaten naast kennisuitwisseling zijn nog beperkt.
36. Bouwstoffenbesluit.
Het Centrum is lid van een breed samengestelde werkgroep die vanuit vele sectoren bijgedragen heeft aan nieuwe wetgeving in dit verband. Het onderdeel natuursteen was relatief beperkt, maar het is gelukt om voor de natuursteenbranche een uitzonderingspositie te verkrijgen, doordat is aangetoond dat de risico's zowel qua kans als volume minimaal zijn voor het milieu.
37. Pimex.
Bij de campagne is gebruik gemaakt van de faciliteiten van dit project van SZW. Er zijn 2 filmpjes gemaakt van de grote voordelen van de ontwikkelde afzuigkapjes op haaks gereedschap bij het droog bewerken van natuursteen.
Zie www.pantamedia.nl/pimex2 items 20 en 21, zie ook de bijlagen.

Door deze activiteiten is zeer veel kennis opgedaan over de wijze waarop over o.a. arbeidsomstandigheden wordt gedacht, of de campagne duidelijk is, waarom men zich wel/niet had opgegeven voor de regio-avonden van eind september/begin oktober.

Conclusies die getrokken zijn van de activiteiten tot en met de regio-avonden zijn op basis van de respons uit de natuursteenbranche zijn:

- goed dat dit gebeurt (90 %)
- vaak nauwelijks bewust van de vele risico's
- de wet is 1 maar iets doen is 2 + kans controle gering
- valt allemaal erg mee
- doen mee, zeg maar hoe we het moeten aanpakken.

Dit komt grotendeels overeen met hetgeen in fase 1 (probleemanalyse) is uitgezocht.

Steeds blijkt dat de combinatie met de uitvoering en het bedrijfsproces cruciaal is.

Alleen arbo wordt vooral gezien als een kostenpost, tijdvreter, gedoe. Maar in toenemende mate merken wij dat door de vele activiteiten (ook bij kwaliteit, opleidingen, techniek) men steeds meer zelf vragen gaat stellen en dankbaar gebruik maakt van de producten.

Het voortdurend en op verschillende manieren stimuleren van goed arbogedrag en samen met de bedrijven toepassen van producten blijkt een korte en goede weg naar concrete resultaten en de aanzet tot gedragsverandering.

Hierbij zijn alle faseringen in het gewijzigde gedrag bij de benaderde groepen duidelijk herkenbaar. Van bewustworden tot willen gaan toepassen of integreren. Bijvoorbeeld waren meerdere bedrijven met al hun werknemers gekomen. Maar er waren ook meerdere ondernemers die het erg jammer vonden dat zo weinig van hun werknemers waren gekomen.

- Metingen.

Rond 1-1-2006 is een nulmeting uitgevoerd via een ander project (EIM branche-onderzoek, waaraan is meegewerkt aan de vraagstelling) waarbij bleek dat nog geen 20 % van de bedrijven met personeel beschikte over een actueel Plan van Aanpak.

Bij de vele bedrijfsbezoeken en andere contacten bleek dat dit % lager was, dat ca. 5 – 10 % van de bedrijven beschikte over een actueel PvA.

Stap D. Uitvoering campagne, bedrijfsbezoeken, -bijeenkomsten & pilots

De ontwikkelde campagne en hulpmiddelen zijn toegepast conform plan in dit onderdeel gaan we in op enkele zaken die daarnaast vermeldswaard zijn.

1. Arbo-scan en Legionella-scan.

De ontwikkelde Arbo-scan met aansluitende Legionella-scan bleken zeer aan te spreken in de natuursteenbranche. Vele bedrijven hebben het Centrum Natuursteen benaderd om de Arbo-scan te laten uitvoeren in hun bedrijf. Verder bleek dat bij een actieve benadering van de verschillende type bedrijven de reactie in 99 % van de contacten positief was.

Men stemde er altijd mee in om de Arbo-scan in het bedrijf te laten uitvoeren.

Doordat in de Arbo-scan alle doelstellingen van de campagne zijn verwerkt is hieraan de hoogste prioriteit gegeven.

Ook bij bedrijven die bezocht zijn door de Arbeidsinspectie bleek de waarde van de Arbo-scan in de praktijk. Deze bedrijven voldeden aan alle eisen en meer dan dat. Ook het Plan van Aanpak van de Arbo-scan bleek geactualiseerd te worden door de bedrijven.

Door de uitgevoerde Arbo-scans is een zeer goed inzicht ontstaan in de knelpunten in de bedrijven tot op detailniveau van de organisatie in de werkplaats. Al deze inzichten worden gebruikt bij vervolgvacatures. Totaal 90 Arbo-scan en Legionella-scan uitgevoerd in natuursteenbedrijven, waarbij 1080 personen zijn betrokken.

2. PBM-actie.

Op 3 november 2006 is een PBM-actie geïntroduceerd. Alle bedrijven hebben een scherp aanbod van 2 leveranciers ontvangen (bijlage). De resultaten van deze actie vielen erg tegen, mogelijk door de Kerstperiode en de vakanties rond de jaarwisseling. Bij navraag bleek dat het aanbod nauwelijks was opgevallen tussen alle andere zaken waarover bedrijven voortdurend worden benaderd.

3. Relatie Campagne met andere branche-activiteiten.

Voor de integratie van de campagne en de borging van de resultaten is waar mogelijk aangesloten op andere projecten of zijn resultaten van de campagne benut en ingebracht voor integratie. In dit verband kunnen de volgende resultaten worden vermeld:

3.1. Vouchers voor betrekken expertise kenniscentrum TNO.

Het Centrum heeft het gebruik van vouchers door bedrijven geïnitieerd, waardoor TNO betrokken kon worden bij de onderwerpen: legionella meten, stof in waternevel, ventilatie werkplaats, zandsteenbewerken, ergonomie en logistieke werkzaamheden en ontwikkelen nieuwe hulpmiddelen fysieke belasting.

3.2. Marketing, promotie natuursteenbranche.

Bij de externe promotie van de bedrijfstak wordt steeds aangegeven dat de branche vele activiteiten onderneemt op de gebieden arbo en scholing om aan te tonen dat de natuursteenbranche een 'gezonde branche is, waarin het aantrekkelijk is om te werken. Dit werkt ook intern door in de natuursteenbranche om de betrokkenheid en vaktrots te vergroten.

3.3. Richtlijn en kwarts.

Er wordt een standaard Natuursteen 90 uitgegeven, waarin vele natuursteensoorten zijn beschreven en daarbij is ook het % kwarts aangegeven. De bekendheid over het verschil in % kwarts bij de vele soorten wordt hierdoor bekender in de branche.

Een van de arbo-verbeteringen is het gebruiken van een steensoort met een lager % kwarts en dat is alleen mogelijk als deze informatie bekend is.

3.4. Logistiek.

Als onderdeel van de opleidingen is de werkorganisatie en logistiek steeds belangrijker. Dit onderwerp is daarom veel uitgebreider opgenomen in alle lesstof, waardoor automatisch bewuster wordt gewerkt met zware materialen. In toenemende mate gaan bedrijven na in welk deel van het productieproces waarde wordt toegevoegd, waarbij ook systematisch wordt gewerkt aan het verminderen van de faalkosten. Deze techniek staat bekend als 'Lean Manufacturing' en komt uit de procestechiek en kan ook gezien worden als structureel verbetermanagement van de werkprocessen. Deze ontwikkeling is zeer leerzaam en kansrijk omdat daarbij optimaal gebruik wordt gemaakt van het afstemmen van Mens, Methode, Machines en Materiaal. Deze begrippen sluiten aan op de werkwijze in de praktijk.

3.5 Opmeten bouwdelen en onderzoek scheurvorming in platen.

Opmeten van werken met lasertechnieken werkt eenvoudiger, sneller en levert betere resultaten. Actuele kennis wordt opgedaan en beschikbaar gesteld aan bedrijven.

Het onverwachts scheuren of breken van platen is een groot risico. Onderzocht is welke technieken beschikbaar zijn om d.m.v. straling onzichtbare scheuren bijtijds op te sporen, waardoor ongelukken kunnen worden voorkomen.

3.6 Doden legionella d.m.v. straling.

Deze ontwikkeling is kansrijk voor de bedrijven waar legionella is aangetroffen en waarbij het ontstaan moeilijk kan worden voorkomen. In de branche is nog geen legionella aangetroffen en deze techniek is nog pril. Deze ontwikkeling sluit aan op het evalueren van het beheersplan Legionella wat een onderdeel is van de Legionella-scan.

De externe kosten die bij deze activiteiten (3.1. t/m 3.6) zijn gemaakt door het Centrum of anderen en zijn niet opgenomen bij dit project. Wel zijn de uren die besteed zijn aan de integratie van specifieke arbo-zaken in genoemde activiteiten doorberekend aan dit project en opgenomen in de financiële rapportage. De veelheid aan verschillende invalshoeken bij de integratie van arbo is een van de speerpunten van dit project.

Stap E. Samenwerking keten

- Inkoop Natuursteen.

Steeds meer bedrijven kopen hun materialen (natuursteen) zelf in, waardoor de functie van de groothandel beperkt is. Steeds meer oorspronkelijke groothandel en zijn zelf breder actief geworden en onderscheiden zich daardoor niet meer van gewone natuursteenbedrijven. Met de ca. 10 gespecialiseerde groothandelsbedrijven is contact geweest, maar daarbij bleek een nadere samenwerking op arbo-gebied lastig. De betrokkenheid en toegevoegde waarde van deze bedrijven is gering. De benodigde kennis is bovendien al aanwezig bij het Centrum Natuursteen (zie overige activiteiten D3)

- Leveranciers lijmen, kitten, etc.

Uit het onderzoek van fase 1 bleek al dat de kennis op het gebied van arbo en de uitgevoerde activiteiten bij de leveranciers en de inzet hierbij voor natuursteenbedrijven gering is. Er zijn nauwelijks VIB's aanwezig en als die er zijn worden die niet actief onder de aandacht gebracht. Ook de houding van de natuursteenbedrijven die producten afnemen draagt zeker niet positief bij. Door de uitgevoerde Arbo-scans is een compleet overzicht verkregen van de leveranciers, de gebruikte middelen en alle R- en S-zinnen.

Het Centrum heeft op basis van deze realiteit een praktisch plan ontwikkeld, waardoor:

- de bedrijven kunnen beschikken over actuele en relevante informatie
- de leveranciers structureel worden betrokken
- de kenniskrater wordt gedicht tussen de vaak onleesbare VIB's en de noodzaak voor praktische en eenvoudige informatie, waarmee praktijkmensen wel kunnen werken

Ook dit plan is een resultaat van dit project en wordt besproken door het bestuur van het Centrum Natuursteen

4. Resultaten fase 2 versus doelstellingen

De beoogde resultaten zijn als volgt in meerder opzichten beduidend hoger dan verwacht (zie hoofdstuk 2)

1. Uit de nulmeting en de contacten met de bedrijven bleek dat minder dan 10 % van de bedrijven beschikte over een actueel Plan van Aanpak.

In het kader van dit project beschikken nu 90 bedrijven over een actueel Plan van Aanpak, een praktische Arbo-scan en hebben alle medewerkers de folder 'Zo werken wij hier' ontvangen. Doordat de grotere bedrijven nagenoeg allen zijn betrokken, zijn hierdoor ca. 1080 personen (ca. de helft van alle werknemers) direct betrokken in meerdere opzichten.

2. Al deze bedrijven zijn tenminste 3 keer benaderd en daarbij is gebleken dat nagenoeg al deze bedrijven door de Arbo-scan en de bezoeken arbobeleid veel beter hadden geïntegreerd in de dagelijkse praktijk. De verschillen daarbij waren wel groot.

Van het uitvoeren van enkele acties in het PvA tot structureel aandacht voor arbo-zaken bij het werkoverleg met actieve inbreng van de werknemers.

3. Deelname CAO-bedrijven > 50 %.

Door de toepassing van de Arbo-scan alleen is al bijna 50 % van de 230 CAO-bedrijven (stand medio 2006) actief betrokken. Door de deelname aan de regionale bijeenkomsten de prijsvraag en de vele andere activiteiten ligt de deelname aan de campagne in meer of meerdere mate rond de 75 %.

4. Eenmanszaken (ZZP/OZP).

Aanvankelijk was de respons van dit type bedrijven erg laag. Om deze reden is een speciale actie ontwikkeld en zijn totaal 150 van deze bedrijven 2 x telefonisch benaderd om na te gaan wat bij deze bedrijven leeft en daarbij is expliciet ingegaan op de arbeidsomstandigheden.

De resultaten waren in algemene zin positief maar zeer beperkt op het gebied van arbo.

Positief doordat men het waardeerde dat contact werd opgenomen, naar hun vragen en knelpunten werd geïnformeerd en vaak kon direct antwoord worden gegeven op de gestelde vragen.

Op het gebied van arbo is een diepgaande beleving dat arbo alleen relevant is voor werknemers en die heeft men vaak bewust niet. Men werkt liever zelf. Toch bleek dat men zeker belangstelling had voor eenvoudige arbo-oplossingen als het maar niet ten koste gaat van hun productie. Om goede arbozorg ook te integreren in het werk van bedrijven zonder personeel zal een andere werkwijze moeten worden gekomen, waarbij een combinatie moeten worden gekozen van:

- opbouwen van een relatie, al is er maar 2 x per jaar contact; vertrouwen
- combinatie van bruikbare zaken voor hun werk
- integratie van arbo op een natuurlijke manier
- beperkte kosten, men wil wel tijd investeren, maar geen geld uitgeven

Rekenkundig aantonen dat investeringen geld opleveren dringen nauwelijks door, maar als in een goede volgorde en met geduld aan genoemde zaken worden gewerkt, verwachten wij dat het arbo-bewustzijn zal toenemen. En als men bereid is echt na te denken over verbeteringen, blijkt de drempel ineens nauwelijks te bestaan.

Gezien het grote aantal kleine bedrijven zal ook aan dit onderwerp na afloop van dit project gerichte aandacht moeten worden besteed.

5. Perspectief natuursteenbranche

Het project is succesvol uitgevoerd, er is een brede basis gelegd, maar er zijn ook enkele zaken niet uitgevoerd. Belangrijks winst is dat nu veel gericht activiteiten kunnen worden ondernomen om effectief arbobeleid breed te verankeren in de natuursteenbranche.

In 2007 wordt als eerste gewerkt aan:

- het opstellen van een Arbocatalogus
- het bespreken van de resultaten van dit project
- het onderzoeken van de consequenties van de nieuwe Arbowet voor OZP/ZZP
- het verder uitwerken van de genoemde ervaringen.

Bijlagen.

Bij de tussenrapportage per 1-10-2007 (3/4 deel project) zijn de volgende items bijgevoegd:

- Campagne krant
- Leaflet bij DM-brief
- Steen in Druk (informatie prijsvraag, site en regionale bijeenkomsten)
- Folder (tekst) Zo werken wij hier
- Arbo-scan
- Legionella-scan
- Lesstof BBL
- Uitputting financiën 1-10-2006

Bij deze eindrapportage zijn bijgevoegd:

- Rapportages TNO onderzoek Pimex
- Filmpjes Pimex zie www.pantamedia/Pimex2.nl
- Aanbod branche PBM najaar 2006
- Steen in Druk uitgaven 33 t/m 37